

TAMPERE, TEISKO, KÄMMENNIEMI

Kivikautisen asuinpaikan
koekaivaus kesällä 1981.

Pekka Honkanen

SISÄLLYS

	Sivu
1 ARKISTOTIETOJA	2
2 JOHTANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS	3
3 KAIVAUSTUTKIMUKSET	4
4 TIIVISTELMÄ	6
VALOKUVALUETTELO	7
DIAPOSITIIVILUETTELO	7
KARTTALUETTELO	8
KARTAT 1-6	9-14
VALOKUVAT	15-16

1 ARKISTOTIETOJA

Arkeologisen kohteen nimi: Kämmenniemi (inv. nro 46)

Kunta: Tampere (Teisko)

Kylä: Kämmenniemi

Tila: Luonankorva, RN:o 2:33

Omist.: Sampo Toni, 34240 Kämmenniemi, puh. 931-83027

Peruskartta nro 2124 10 Kämmenniemi (1974)

Kaivausalueen koordinaatit: x = 6836 06

y = 491 62

z = 98.00 - 101.50

Kiintopisteen (mp 101) korkeus mpy.: 101.57 N 43

Kiintopisteen vaaitusluku: 170

TVL:n mittauspisteen 101 koord.: kuten kaivausalueen

Alueelta saadut löydöt: KM 21165:1-63

Diar. 4.9.1981

Kertomukseen liittyvät negatiivit: F. 54361-368

Kertomukseen liittyvät diapositiivit: 5414-5422

Aikaisemmat tutkimukset:

Anna-Liisa Hirviluodon inventointi 1971

Maarit Sunin inventointikertomus 1975 esihist. toim. top. arkistossa

2 JOHDANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS

TVL:n Hämeen piirillä on suunnitelmissa tien oikaisu ja uuden sillan rakentaminen Kaitaveden vanhan, v. 1899 valmistuneen, yksiaukkoisen kiviholvisillan koillispuolelle. Uuden tielinjan alle on jäämässä tutkija Anna-Liisa Hirvikuodon vuonna 1971 toteama kivikautinen asuinpaikka. Tämän johdosta sai allekirjoittanut tehtäväkseen suorittaa tielinjalla koekaivauksen muinaisjäännöksen laajuuden ja luonteen toteamiseksi. Koekaivaus suoritettiin 16.6. - 29.6.1981 välisenä aikana HuK Jyrki Rajalan toimiessa piirtäjänä. Kustannuksista vastasi TVL:n Hämeen piiri, joka myös huolehti työntekijöiden (8 henk.) hankkimisesta.

Kämmenniemen asuinpaikka sijaitsee Tampereelta n. 15 km pohjoiskoilliseen ja Teiskon kirkonkylästä n. 5 km etelään, nuorta mäntyä kasvavalla rinteellä Aunessillansalmen pohjoisrannalla. Vanhalle Aunessillalle lounaassa on matkaa 100 m. - Kartat 1-2.

Lähemmin tutkimusalue sijoittuu Mäntymäen itäpuolella ja Kaitaveteen viettävän jyrkän törmän luoteispuolella sijaitsevalle tasanteelle. Maasto viettää paikalla törmää loivemmin myös koilliseen ja luoteeseen. Välittömästi asuinpaikan pohjoispuolella on Aunessillan kohdalta Tampereen-Jäminkipohjan maantiestä haarautuva Kuusniemen kärkeen vievä hiekkatie. Hiekkatien vieressä, sen eteläpuolella, on vanha tienpohja, joka on johtanut kaivausalueesta n. 150 m koilliseen sijainneelle vanhalle meijerille. Vanha tienpohja oli vieläkin maastossa selvästi todennettavissa. - Kartat 2-3, kuvat 1-3, diat 5414-16.

Tasannetta, jolla asuinpaikka sijaitsee, on aikaisemmin käytetty peltona. Nykyään alueella kasvaa nuori, 3-4 m korkea, männikkö. Männikkö on istutettu maanomistajan kertoman mukaan vuoden 1970 vaiheilla. Aluskasvillisuuden valtalajina olivat heinäkasvit. - Valokuvat 1-3, diat 5414-16.

3 KAIVAUSTUTKIMUKSET

Kaivaustutkimuksia varten laadittiin alueelle suorakulmainen koordinaatisto, jonka x-akselin kompassisuunta oli 51° (360° kehä). Koordinaatiston peruspisteeksi valittiin $x400$ y 200 , josta etäisyyden katsottiin riittävän kartoitukseen eri suuntiin. Korkeusmittausten kiintopisteeksi valittiin TVL:n mittauspiste 101, joka sijaitsi kaivausalueella. Tämän kiintopisteen (kp 1) korkeus merenpinnasta N 43 järjestelmässä on 101.571 m.

Kaivausalueen suurten korkeuserojen vuoksi merkittiin toinen kiintopiste (kp 2) tukevaan koivunkantoon. Tämän kiintopisteen korkeus merenpinnasta, 97.43 m, saatiin vaaitsemalla em. TVL:n mittauspisteestä nro 101. - Kartat 2-3.

Tärkein näkökohta rauhoitetulla alueella kaivausalueita valittaessa oli asuinpaikan laajuuden selvittäminen. Tätä tarkoitusta varten alueelle paalutettiin 2 m:n ja 1 m:n levyisiä koeojia ja joitakin 2 x 2 m:n koekuoppia. Koeojat sijoitettiin maastoon siten, että ne tulivat sekä kohtisuoraan korkeuskäyriä vastaan että korkeuskäyrien suuntaisesti. Ruudun tunnuksena käytettiin koordinaatiston mukaan ruudun lounaiskulman arvoja. - Kartta 4.

Kohde valokuvattiin, jonka jälkeen kaadettiin kaivausta häiritsevä puusto. Pehmeää savimaata kaivettiin aluksi n. 10 cm:n kerros (taso 1). Tämän jälkeen kaivettiin vielä taso 2 (15 cm) ja paikoitellen taso 3 (10 cm). Tasosta 2 piir-

rettiin yksi tasokartta mittakaavassa 1:200. Useimpien tai yksityiskohtaisempien tasokarttojen piirtäminen katsottiin maalajin samankaltaisuuden vuoksi tarpeettomaksi. - Kartta 4.

Maalajien kerroksellisuus oli koko kaivausalueella melkein samanlainen. Maaperä oli kauttaaltaan savea. Pintakerros, 15-20 cm:n syvyyteen, oli tummaa ja kuohkeaa savea. Tämän jälkeen alkoi tiivis vaaleampi savi. Ensiksi mainitun savikerroksen kuohkeus ja tummempi väri johtunee alueen kyntämisestä sen ollessa peltona. - Kuva 4, dia 5417.

Ruuduissa 410/188, 416-18/188 ja 418/190-94 oli sora-alueita. Sora on ilmeisesti tuotu paikalle 1970-luvun alussa paikalla olleen TVL:n ruokalaparakin perustuksia varten. - Kartta 4, kuva 5, diat 5418-20.

Löydöt (keramiikkaa, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta) keskittyivät koeojiin y188, y200 ja x418. Koeoja y188 sijaitsee suunnitteilla olevan tien keskilinjalla. Löytöjä tuli myös kaikista koekuopista, jotka sijaitsevat linjan y188 länsipuolella. Linjan y202 itäpuolelta saatiin löytöjä vain ruuduista 408/208 ja 414/212. Tien pohjoispuolelle kaivettu koeoja x446, samoinkuin koekuoppa 430/200, olivat löydöttömiä. - Kartta 5, dia 5421.

Löytöjen perusteella on ilmeistä, että asuinpaikka on melko suppea-alainen. Asuinpaikan pääosa sijaitsee vanhan tienpohjan eteläpuolella jatkuen lännessä nykyiseen hiekkatiehen asti. Tätä lännessä asuinpaikka tuskin on jatkunut kun otetaan huomioon törmän ja mäen jyrkkyys. Idässä asuinpaikka jatkuu suunnilleen linjaan y216 asti ja kaakossa rajana on Kaitaveteen viettävä jyrkkä törmä. Löytöjen alaraja on n. 98m mpy eli suunnilleen em. törmän reuna.

4 TIIVISTELMÄ

Keramiikan palat ovat siksi pieniä ja koristeettomia, että niiden ajoitus on epävarma. Lähinnä ne kuitenkin kuulunevat nuorakeramiikan piiriin. Näsijärven transgressioraja Tampereella, järvioltaan eteläpäässä, on n. 97 m mpy eli n. 2 m nykyisen pinnan yläpuolella. Teiskon kohdalla transgressioraja on vajaan 98 m:n korkeudella (Saarnisto 1971, The history of the Finnish lakes and Lake Ladoga), joten asuinpaikan vanhin vaihe saattaa kuulua jo Suomensjärven kulttuurin aikaan. Transgressio puhkaisi Pyynikinharjun synnyttäen Tammerkosken ja aiheuttaen järvioltaan regression noin 6500 vuotta sitten (ibidem.).

Kaikki alueen löydöt tulivat tummemmasta savikerroksesta (0-20 cm). Koska alueelta ei tavattu liesiä tai muita kiinteitä muinaisjäänöksiä ja koska varsinainen kulttuurikerros on alueen kyntämisen yhteydessä sekoittunut, ovat alueen jatkotutkimukset nähdäkseni tarpeettomat.

Helsingissä 21.12.1981

FK Pekka Honkanen

Valokuvaluettelo

- Kuva 1 (F. 54361-63). Yleiskuva kaivausalueesta noin lännestä. Asuinpaikka kuvan keskellä olevalla tasanteella, taustalla Kaitavesi.
- Kuva 2 (F. 54364-65). Yleiskuva asuinpaikasta kuvattuna Aunessillansalmen etelärannalta. Asuinpaikka kuvan keskiosassa törmän päällä.
- Kuva 3 (F. 54366). Yleiskuva asuinpaikasta kuvattuna lounaasta.
- Kuva 4 (F. 54367). Koeoja y200 kuvattuna luoteesta. Ruudut 412-14/200 tasossa 1 ja etualalla ruudut 416-18/200 tasossa 2.
- Kuva 5 (F. 54368). Ruudun 414/188 profiilia linjalla y190 kuvattuna lännestä. Profiilissa näkyvissä sorakerros. Vasemmalla paalu 416/190.

Diapositiiviluettelo

- 5414 Yleiskuva kaivausalueesta kuvattuna lännestä. Asuinpaikka kuvan keskellä. Taustalla Kaitavesi.
- 5415 Yleiskuva kaivausalueesta kuvattuna lännestä.
- 5416 Yleiskuva asuinpaikasta kuvattuna Aunessillansalmen etelärannalta. Asuinpaikka kuvan keskiosassa törmän päällä.
- 5417 Koeoja y200 kuvattuna luoteesta. Ruudut 412-14/200 tasossa 1 ja etualalla ruudut 416-18/200 tasossa 2.
- 5418 Koeoja x418 tasossa 2 kuvattuna koillisesta. Koeojan keskiosassa näkyy pyöreä sora-alue ruudussa 418/194.
- 5419 Koeoja y188 tasossa 2 kuvattuna kaakosta. Yläosassa, ruuduissa 414-418/188 erottuu sora-alue.
- 5420 Ruudun 418/188 profiilia linjalla y190 kuvattuna idästä. Sora-alue näkyvissä, oikealla paalu 416/190.
- 5421 Koeojaa x446 kaivetaan tien pohjoispuolella. Kuv. idästä.
- 5422 Maila Tonin Vähä Kuusjärven rannasta, 800 m kaivausalueesta pohjoiseen, löytämä ruuhan kappale.

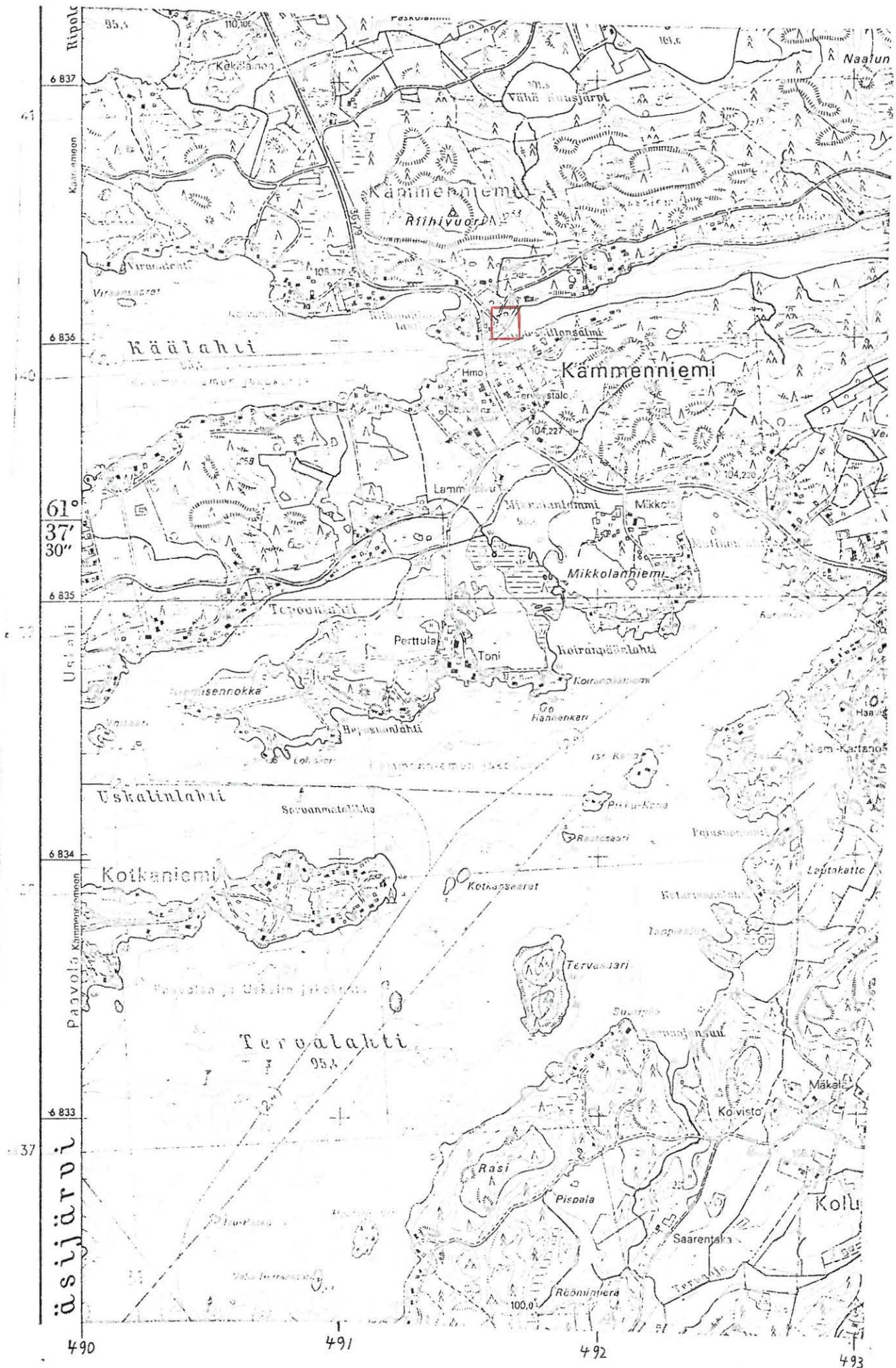
Kaikki valokuvat ja diapositiivit kuvannut Pekka Honkanen.

KARTTALUETTELO

Kartta 1	ote peruskartasta 1:20 000	9	
Kartta 2	yleiskartta 1:1000 (ote TVL:n suunnitelmapakartasta)	10	
Kartta 3	yleiskartta 1:500	11	
Kartta 4	tasokartta 1:200	12	A 3
Kartta 5	löytökartta 1:200	13	A 3
Kartta 6	pinta- ja pohjavaaituskartta (pienennös)	14	

Ote peruskartasta 2124 10 Kämenniemi (1:20 000)

TAMPERE TEISKO KÄMMENNIEMI

P. HONKANEN 1981

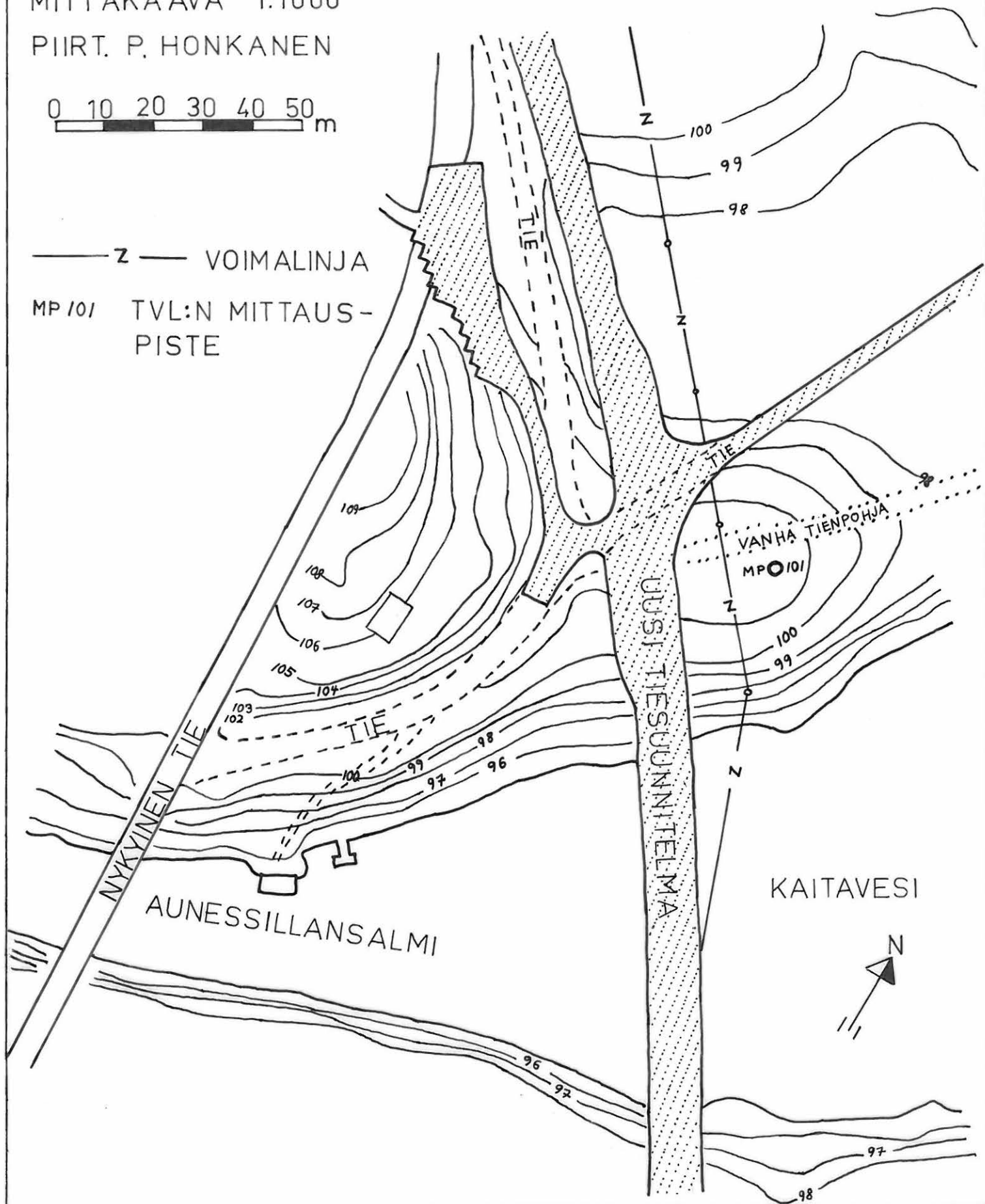
YLEISKARTTA, OTE TVL:N SUUNNITELMAKARTASTA

MITTAKAAVA 1:1000

PIIRT. P. HONKANEN

— Z — VOIMALINJA
 MP 101 TVL:N MITTAUS-
 PISTE

TAMPERE TEISKO KÄMMENNIEMI

KARTTA 3 s. 11

P. Honkanen 1981

Yleiskartta

MK 1:500

Piirt. J. Rajala

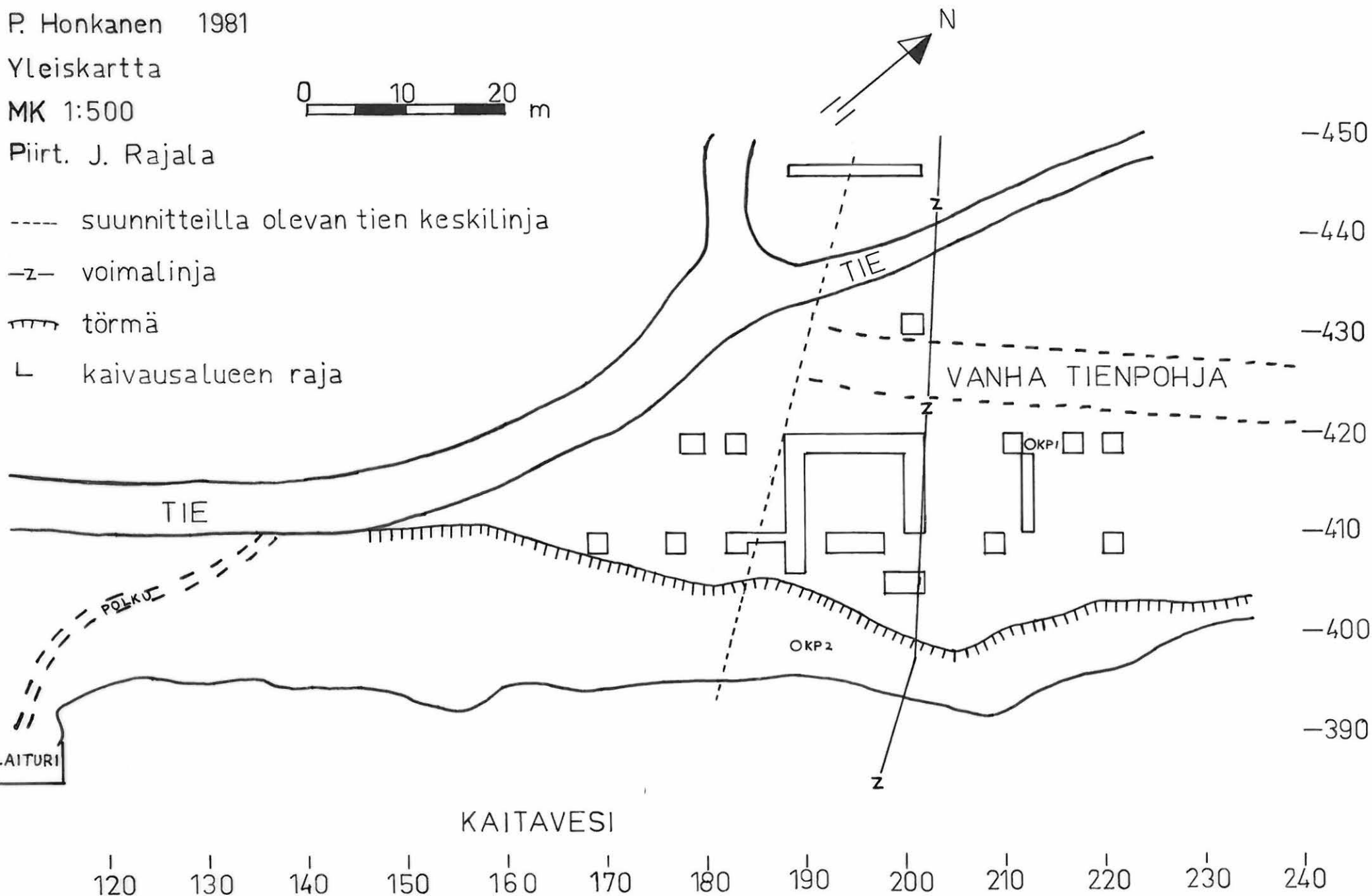

----- suunnitella olevan tien keskilinja

-z- voimalinja

~~~~ törmä

L kaivausalueen raja

TAMPERE TEISKO KÄMMENNIEMI

P. Honkanen 1981

Taso 2

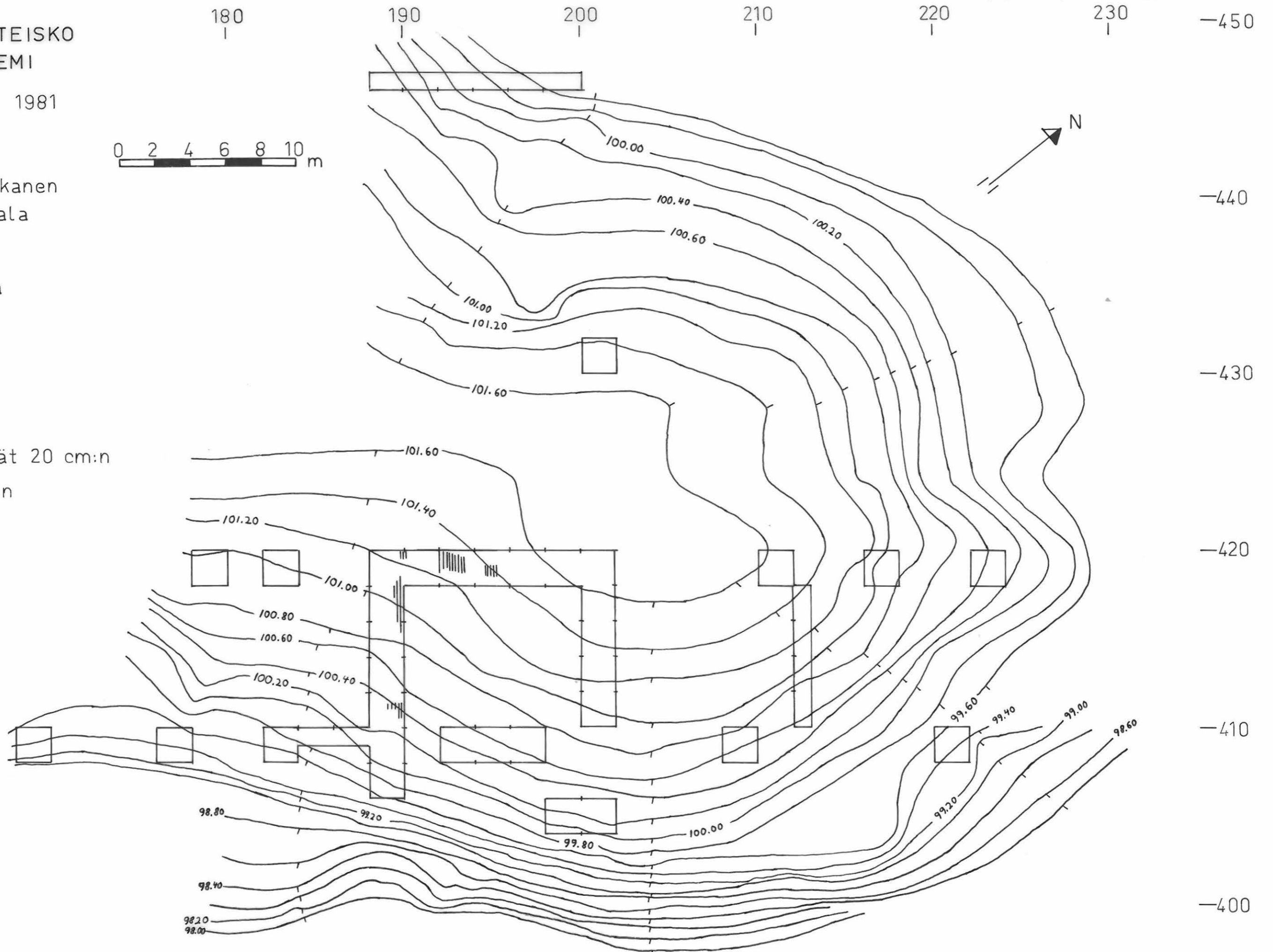
MK 1:200

Piirt. P. Honkanen

J. Rajala

Korkeuskäyrät 20 cm:n
korkeusvälein

TAMPERE TEISKO KÄMMENNIEMI

P. Honkanen 1981

Löytökartta

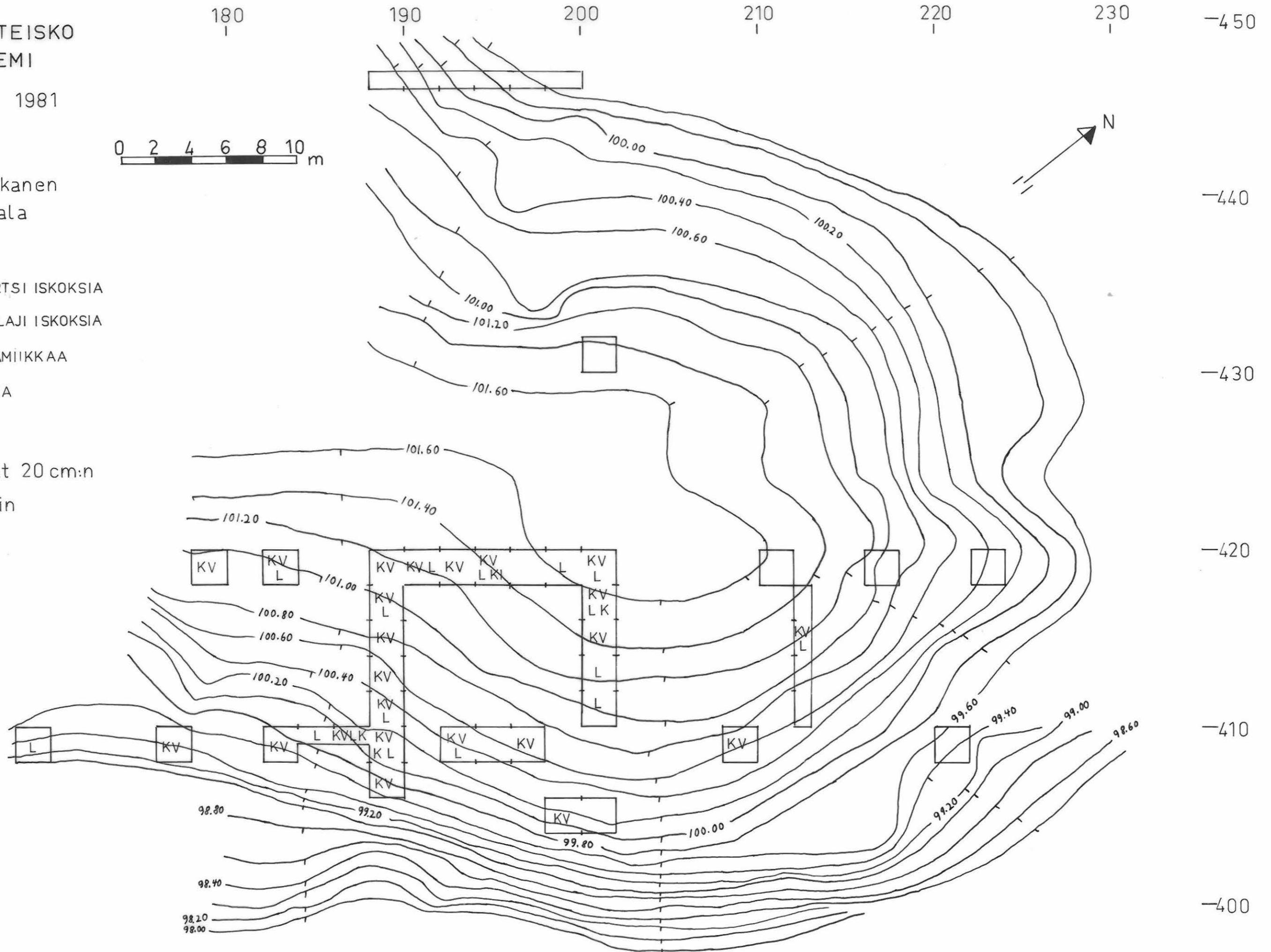
MK 1:200

Piirt. P. Honkanen

J. Rajala

- KV KVARTSI ISKOKSIA
- KI KIVILAJI ISKOKSIA
- K KERAMIKKAA
- L LUUTA

Korkeuskäyrät 20 cm:n
korkeusvälein

TAMPERE, TEISKO, KÄMMENNIEMI

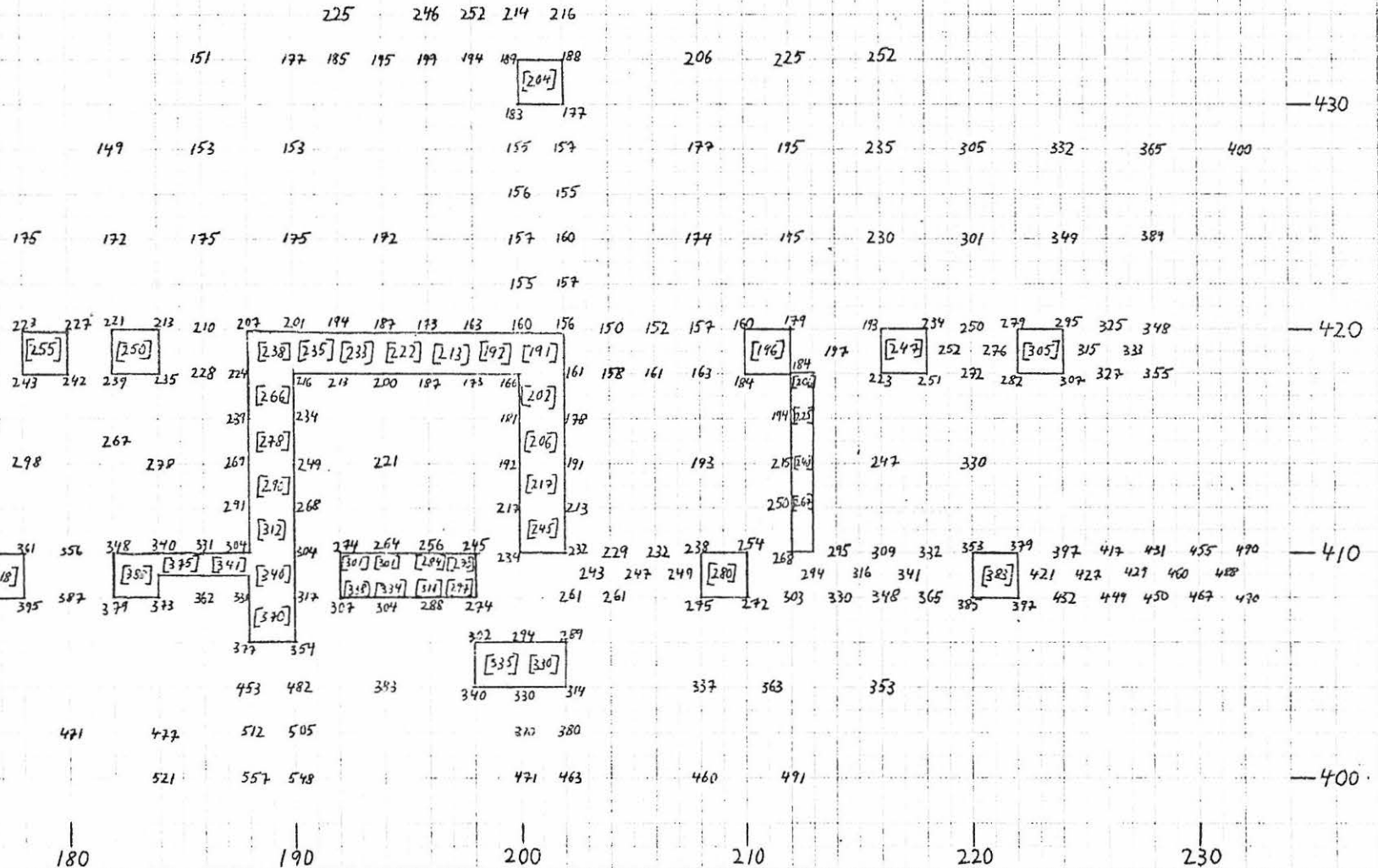
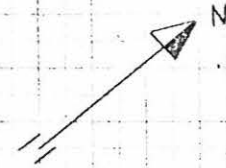
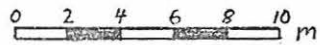
P. Honkanen 1981

Pinta- ja pohjapaaituskartta

KP 1 170 = 101.57m mpy.

Piirt. P. Honkanen

287	356	414	459	472
282	332	381	428	439
273	315	356	385	380
260	301	313	320	342
241	267	291		
223	259	294		
220				

170

180

190

200

210

220

230

(TAMPERE), TEISKO, KÄMMENNIEMI 1981

Kuva 1 (F. 54361-63). Yleiskuva kaivausalueesta noin lännestä. Asuinpaikka kuvan keskellä olevalla tasanteella, taustalla Kaitavesi.

Kuva 2 (F. 54364-65). Yleiskuva asuinpaikasta kuvattuna Aunes-sillansalmen etelärannalta. Asuinpaikka kuvan keskiosassa törmän päällä.

(TAMPERE), TELSKO, KÄMMENNIEMI 1981

Kuva 3 (F. 54366). Yleiskuva asuinpaikasta lounaasta kuvattuna.

Kuva 4 (F. 54367). Koeoja y200 luoteesta kuvattuna.

Kuva 5 (F. 54368). Ruudun 414/188 profiilia linjalla y190 kuvattuna lännestä. Profiilissa näkyvissä sorakerros. Vasemmalla paalu 416/190.